

A. F. Tempelaar

Het MAB vóór 50 jaar

februari 1936

In dit verslag zou ik beide delen van het artikel van J. J. M. H. Nijst inzake 'Reconstructie van Naamloze Vennootschappen' bespreken, zoals deze in de edities jan. en febr. 1936 werden gepubliceerd. Nijst bespreekt kapitaalreconstructies welke worden doorgevoerd teneinde een of meer der volgende doeleinden te bereiken:

- de kapitalisatie der vennootschap in overeenstemming brengen met de gewijzigde waardeverhoudingen;
- de mogelijkheid om, ingeval een belangrijk in te halen verliessaldo bestaat, de dividend-uitkering te vervroegen;
- restitutie van een deel van het kapitaal aan de aandeelhouders in verband met een teveel aan kasmiddelen, waarvoor geen emplot te vinden is.

Vermindering van het aandelenkapitaal kan plaats vinden door afstempling dan wel door conversie van enkele gewone aandelen in een minder aantal preferente, al of niet met uitgave van winstbewijzen (of actions de jouissance).

Men zal eerst dan tot een dergelijke reconstructie mogen overgaan, zodra een toestand van consolidatie in het bedrijf is ingetreden, 'zoodat verwacht mag worden dat de nieuw te vormen kapitaalsbasis voor de naaste toekomst stand kan houden'. Eerst dan kan men tot herwaardering der activa en tot een definitieve rentabiliteitsberekening overgaan. Onder alle omstandigheden moet het gereduceerde kapitaal voldoende blijven 'als contrepoids der vastgelegde middelen'. Voorts moet men volgens de schrijver zich goed realiseren, dat door de vermindering van de nominale waarde van de aandelen de aandeelhouders in de meeste gevallen 'een offer plengen op het altaar hunner NV'. Men zal er dus angstvallig voor moeten waken dat geen andere deelgerechtigden in de winst kunnen profiteren van het offer dezer aandeelhouders (ook niet bij liquidatie in de toekomst).

Een destijds nieuw artikel van het wvK (art. 42e) verbood uitkering van dividend in het geval van een nog bestaand verliessaldo. Volgens Nijst had dit artikel alleen betrekking op verlies 'blijkens eene vastgestelde winst- en verliesrekening'. Hij was van mening dat de w&v-rekening alleen het normale resultaat moest aanwijzen 'zonder getangeerd te worden door factoren niet inhaerent aan de exploitatie'. Die werden als kapitaalsverliezen beschouwd. Het dividend-blokkerende verliessaldo kon dus volgens de schrij-

ver van geringere omvang zijn dan 'bij een strengere opvatting van de strekking van art. 42e mogelijk is'. Die zogenaamde kapitaalsverliezen konden zijns inziens als een fictieve actiefpost in de balans worden opgevoerd en via de winstverdeling worden afgeschreven (mits er uitzicht op de winst bestond).

De rest van het artikel betreft belastingtechnische aspecten van die tijd. Als voorbeelden van kapitaalreconstructies noemt Nijst onder meer Palembang, Centrale Suiker en Beynes. (In die tijd waren de RSV en de Ogemgroep nog niet geconstrueerd en was de sterfhuisconstructie nog niet bedacht.)

Het komt mij voor dat vijftig jaar geleden de rol van het aandelenkapitaal bij de financiering op lange termijn een dominanter rol speelde dan thans. Dat heeft onder andere tot gevolg dat, wanneer het thans met een onderneming slecht gaat de gevolgen voor de aandeelhouder radicaler zijn respectievelijk het reconstrueren als in het oude artikel beschreven veelal niet meer aan de orde behoeft te komen; de droom is dan al voorbij.

Zouden we, met hedendaagse opvattingen, jaarrekeningen uit de jaren dertig met gefronste voorhoofden beschouwen, een citaat uit *The Accountant* van 14 december 1935 - de MAB-lezer aangeboden door de redactie van de rubriek 'Uit het buitenland' - leert, dat men het ook toen wel eens te grijs kon maken. De voorzitter van de algemene vergadering van de Tube Investments merkt het volgende op: 'I think it desirable to make a few remarks that will enable the inexpert to read our balance sheet and accounts. I have informed you on several occasions that we do not bring into the Tube Investment balance sheet the whole of the profits our activities have created, we bring in only so much as we require to pay the dividends we recommend and to place to general reserve, or add to the carry forward, so much as we consider will make a pretty sheet I do however make one concession to exactitude. If the real earnings of the year are larger than these of the preceding one, the figure shown in the balance sheet will be larger and if they are smaller, the figure will also be smaller. The increase will only be a pointer, it will have no actual relation to the real figure.'

De redactie van *The Accountant* vindt dat op deze wijze de accountancy tot een farce wordt gemaakt. Het is de plicht van de accountant ten aanzien van een balans te verklaren, dat deze is 'properly drawn up so as to exhibit a true and correct view of the state of the company's affairs'.

Ik meen me overigens te herinneren dat collega Prof. Van Kampen in een na-oorlogs artikel op het ook in ons land voorkomende euvel van de 'op maat gesneden winsten' in jaarrekeningen heeft gewezen. In beginsel was dat euvel identiek aan wat *The Accountant* in 1935 signaleerde, zij het dat de Britse accountant eerst in de jaren vijftig de P&L-Account in zijn verklaring ging betrekken.

Het februari-nummer opende met een uitvoerig artikel van het NIVA-lid I. Roet Jzn inzake Administratieve Ordening van Nederland. Omdat het tweede deel van dat artikel in het maart-nummer is verschenen zal ik in het volgende maandverslag beide delen samenvatten.